

ՌՈՍՏԱՄԷ ԶԱԼ

Կընէր վախտով մէկ թագաւորմ. անունն Զալի Զեռին էր, Կըններ կիշեր ցերէկ ուր սէյրան գեահններ կը ֆութէր: Ֆէրէզ փահլէվան էր, Ռօստամու խէրն էր: Մարա երկիրն էլ մէ խառ ֆէրըզ փայլեվան կէր, որ շատ քաջ էր, անունն Սալմանէ Մնդի էր:

Զալի Զեռինի ախ ըսկում շատ էր, որ էսի հախու փախաւ կնաց երկրից, էլաւ տիւս. տիւ մասէ որ էկաւ Զալէ Զեռու խողի մէջ պախկաւ. մնաց Զալէ Զեռին, Ռօստամի խէրը, կնաց ֆլէ, ուստասաւ դաւաւրմ (արահետ) մէջ ուր խողին կնացեր էր, գետին ճըղէր էր:

Կնաց տեսաւ ղոռպա մարդմ նստեր էր ծորիմ մէջ, քեառսուն խառ վէրու ոչխար պոններ էր, ոտքեր կապեր էր, շարեր էր շիշ՝ պոններ էր վէր կրակին, կեախում դիրմ ձեռ կուտէր ճուռ կը փաթուցէր, խում խում կուտէր: Առեց ջաղցի քեարմ կլորեց, կնաց, էնիկ ձեռ խուռ ինն ջաղցի քեար, էնա կողէն ընցաւ, կընաց չիս չիրիշկաց յետև էնա մարդ որ ձէն չի տաւ: Էլաւ մէկէլ կլորեց, նորէն ձէն չիտայ: Էլաւ մէկէլ կլորեց. սո ասաց՝ եաման, իմ գեապպոններ վըր ձի խարամեց. էլաւ պոնեց իպե ուր մուսից մազ քաշեց կապեց, իտի էնտեղ. էլ ձէն չտաւ, չիւմ ուր գեապպոններ կէրաւ, պեղերը սրպեց, նստաւ էնտեղ:

Ասաց.—Տիւ ձվ ես:

Ասաց.—Ես Զալէ Զեռին եմ:

Ո՛յ, ասաց՝ Աստուած քեռ տուն աւիրէր, ես քեռ հախուն եմ փախի, իկե, էսմ էր քեռ ոժը, դէ արի անդ (խոստում) արա որ քեռ լաճ Ռստամ օրօխկեա գեա իմ կոիւ, քե պոն չպսեմ:

Ասաց.—Ա՛յդ ընի վըր ձի, ես եօթ օրից իտե իմ լաճ Ռօստամ օրօխկեմ գեա խքե կոիւ:

Տօրավան Սալմանէ Մնդին իթող կնաց ուր երկիր: Զալէ Զեռին էկաւ մտաւ ուր հօտէն, ինկեաւ վըր քիյթ մոթին, իլաց: Զալէ Զեռին իրեյք խարիր խառ ֆէրըզ փայլեվան նաւըզնաւազարի կէր. իրեյք խարիր վաթսուն հօղարցի: Պօրսան Զալէ Զեռին կնաց տուն, ինկաւ վըր քիյթ մոթին իլաց. ինոր միս կը խալէր, ոսկոռը կը մաշէր: Տօրսան Զալէ Զեռի կնիկը էլաւ կնաց մօտ ֆէրըզ փայլեվան, պպաց. Աստուած՝ ձեռ տուն աւիրի,

նաւզարիք, գեոտանիք. ձեր տէրը էսա եօթ օր ի ջան դարտի իւր
կրխալի կըմաշի, նա կուգէյք, նա կը խարցնէք:

Ասին. Աստուած ձեր տուն աւիրի, մենք թնչ կիտինյք, էսա
եօթ օր ի նա կըգեա դիւան, նա մենյք կիտնանյք:

Կնացին նստան դիւան, կանչեցին դիւան Զալէ Զէոուն ա-
սացին. Աստուած քեռ խիմը չըքեակի, նա կըգեաս, նա քեռ դարդ
մե կասես:

Ասաց. Իմ դարդ մը խառցուցէք:

Ասին. Հլա քեռ դարդ թնչ ի մե ասա:

Ասաց. Մէ իրիշկացէք խենյք իմ լաճ էդա տեղ չի:

Դօրսվան ինչ Ռօստամ ինչ լաւ որ ասաց՝ իմ լաճը էս տնո-
ւպն չի, փախաւ մտաւ ձիանքտերաց յետաւ Աչքիցին, ասին՝ չէ:
Ասաց. Ի՞նչ կրխառցուցէյք, ես էլա կնացի էս սէյրանգեաններ
կանգեալ, տէսա մէյ խատ մարդ, վերու ողչիներ սաղ սաղ պըռ-
ներ էր, արեր էր վըր կըակին, սաղ-սաղ ճոններ կըփռթցնէր կու-
տէր. մաղաթըթախ ձի պոնեց, մէկ մաղով կապեց, իտի էնտեղ
չու՛մ ուր միս կէրաւ պոծաւ, ասաց՝ տիւ վի՛մ ես. ասի՛ ես Զալէ
Զեռին եմ. ասաց՝ հա, Աստուած քեռ տուն աւիրէր, ես քեռ հա-
խուռն եմ փախի իկե ըստեղ: Էսա ի քեռ ոժը. Գեյ տ'սպանեմ, ա-
լա քեյ կուրպան կանեմ Ռօստամուն. քեյ կըթոնեմ ալա արի այդ
արա որ Ռօստամ խրկես իմ կոխ: Դօրուս ես իմ ճիժ ինչիս տօ-
րօխկեմ ինոր կոխ:

Համան Ռօստամ թաւ տիւս. ասաց. Հայ պապօ, տիւ խո՛ր
խամարն ի մառախ կանես, ես առաւտուն կէրթամ ինոր կոխ,
Աստծով ինոր ջան ջայնըմին թասլիմ կանեմ:

Ասաց. Ի՛լի իմ պատրաստութիւն տիսի, քեռ ձին էլ նախշէ
պալաք տիւ տու ձի, ես կէրթամ կոխ:

Դօրսվան առաւտուն էլան ինոր թաղարուք արին, քեառ-
տուն կօն (վրան) պերին արին ինոր շապիկ, քեառտուն թօնպան,
քշեց, եահու եալլա արաց կնաց Սալմանէ Մնդու երկիր:

Շատ քիչ Աստուած կիտի, կնաց ինոնց խորզա (քեռորդի)
Պէժանկ կէր, կնացեր էր ցախէ, էկաւ տէսաւ մէ սև դատրմ գեօ
մըջ երկինյք մըջ գէյտինյք կուդայ. համան փախաւ, մտաւ մէջ
հառւին, իրաշկաց որ ուր քեյոին ի: Ասաց. Տօ քեռի, ես հախու
կտըս, ասի դաի տիւ կիշիրուա գէյշ էր. էտա թնչ սև դատ ես խազե,
դեճը կըհաս, դեճը կըգեաս:

Ասաց. Ոլա, Պէժանկ, կէրթամ Սալմանէ Մնդու կոխ:

Ասաց. Տնաշէն, չիս Զառէ Զէռինի երկիր քեամպախ էր,
մարդմ չկէր տնէն խքեյ, ջիւր պան տէր քեյ:

Ասաց. Գեօ չկէր: Որ սկուն ի՛ կայնի իմ շնակ թալեմ տուն, շուտ գեամ: Այա իմ խօր ասա, ասաց Ռօստամ, նախշէ պալաք գեօ վրը մարին, ինչ գեախ կը կատողտի՝ գեամ զանի պէրան թող-նի թօ գեա:

Պէժանկ շնակ իթալ տուն, վազեց էկաւ ուր քեյոուն խասաւ: Ետլա եա հայդէ արին, քշեցին կնացին: Աֆանդըմ, կնացին մը պէպան (ամայի) դաշտիմ խասան, նա ջուր կէր, նա կանաչու-թեն. ասաց. Պէժանկ, քեյոին մեռնի քեյ, ծարաւ մեռանք, կնա, մէ կան արի պալքի պուտմ ջուր կնդնես, խմենք: Թաւ էսդեխ, թաւ էսդեխ, էլաւ սարի գլօթ, տեսաւ սարի յետե մէկ ալ ջուր կըթալի չանձ Ծամիրաման ալ. կանչեց ասաց. Գէոի, արի ջուր խմիր: Ռօսդամ ասաց. Կուշտ խմի, որ ես էկա, էլ պուդմ ջուր չըմ թողնի քէյ: Պէժանկ կուշտ խմաւ, քեաշվաւ դէն:

Դօրուս Ռօստամ էկաւ, պառկաւ, պէրան իտի վէր ալան, ծծեց չում աւգներ, քաշեց պէրան. դէ, ասաց՝ քեռի՝ պառկենք չում պուտմ էլ ջուր գեա խմենք էրթանք: Մամասե, էսա հախ-պուր քեառսուն դէվու անպուրն էր, իրիկուն ճոճ դէվը փառչերն իտու պստիկ աղբօր ձեռ, ասաց. Կնա, պուտմ ջուր պե խմենք:

Էկաւ: պստիկ ախպէրը, էկաւ, տեսաւ որ մէ զօռպա սե գատմ, մէկ պստիկմ էլ գեօ պառկած էնտեղ: Փախաւ, կնաց պատ-մեց ուր ընկերներաց: Ասին. Տօ, դէ տու վախկուկ, լպզտրակմ տիսնաս, շոտ տուն կփախնես: Էն մէկէլ դէվն էկաւ, էն էլ սկուն: Էն մէկէն էլ էկաւ, էլմէլ փախաւ Էն մէկէլ էլ էկաւ, էն էլ փա-խաւ: Դօրիս զըմէն դէվերը մէկտեղ էկան. թափան վրէյտեր: Ինչ Պէժանկն էր, քշեցին տարան: Ինչ Ռօստամն էր, չխօ քֆներ էր, կըզանէն չէն զանէ, չըր ալխե: Դօրսվան ինչի ալխաւ, դըր-պըմ ինոր, մէկ ինոր, դօրուս պոնեց էսսունն էլ, մէկ տրուց ա-րաց, մէկ ծփեց պատ, էլան չիր. ինքն էլմ էլ պառկաւ քնաւ: Մէկէլ էն ալխացաւ. ուրխկըրխկոց կուգեա, իրիշկաց, տեսաւ գեօ եօթն խոգիլ էլ թափած վրը Պէժանին: Մէ տիր կանչեց ասաց. Պէժանկ, տու գեա վրը քեյոուն, տու գեա վեր քեյոուն: Էն եօթն էլ պոնեց, ծեփեց պատ:

Ասաց. Դէ կնացէյք ձե խամար Սասուն քաղանք թանա (հանգիստ) պառկէյք քնէք:

Էլան, շատ քիչ Աստուած կիտի, կնացին էլան վէր սարիմ գլիուն, տեսան մէ խատ քեաղքիլ մէջ մարդեր ժողուան, էլմէլ կնացին ինոնց տներ:

Իրեյք տիր ժողվան, իրեյք տիր ցրվան: Ասաց. Գեռի, էսա ինչ բնա ի. ըստեղ ասաց՝ պանմ կայ:

Ապա ես կիտեմ, տիւ թեվթը մարդ ես, մէ կնա խառցու արե-

Կնաց մէ խատ նախորդդ տեսաւ, ասաց. էսա ինչ բան է, էսա ինչ քեաղայք է:

Նախորդն ասաց. Տօ, քյաքոտա ոռ, քեո դավին ինչ է, տիւն դառվէշ մես խըտ քեո հալին: Սիլէմ ի զարկ վիզը քէթրվաւ: Դէ ասան չիօ քեյ կսպանեմ: Ասաց. Վախ, կասեմ. իմ վիզը շիտ-կիր, սիլէմ իզար էն մէկէլ երես շիտկաւ:

Ասաց. էսա քեաղայք, Կաղան շահարին է—Դրուտ ասա, ապա էսա ինչի ըսկնէմ ժողվան ժողվան պլավան (ցրուան):

Ասաց. Մեր թաղաւորու աղջիկը դէվը փախցուցե, կանեն որ էրթան հետեն, չըն գըխշնա:

Էլաւ կնաց մօտ Ռօստամ, ասաց. Ռօստամ, էսա թաղաւորու աղջիկը դէվը փախցուցէ, տարե, կանեն որ էրթան հետե չըն գըխշնայ:

Ռօսդամ ասաց. Ո՛յ, սկուն ըլնի որ էնտեղ ինչ Չապլա տնէն մարդ ըլնի, մըր վըէվէն է հսիր (գերի) տանին: Տօ Պէ-ժանկ, մեյնք կարիպ դառվիշ ենք, մըր պէտք ինչ է խեո խլի պանին. կնա, ասաց՝ խաւցու, խենյք էն դէվու տեղ որ տեղն է: Նախորդդ ասաց. Դեօխան էսա հէրի մէջ:

Կնացին խասան վըր հէրի դռան, Ռօսդամ ասաց. Տօ Պէ-ժանկ, դէ արբ մտի ներս, ես չըմ կանա. տիւ ինչ կանես, արա: Մտի ներս:

Պէժանկ ասաց. Տօ քեյդի, էնտեղ որ ես ըլնեմ, տիւ ինչ պան տը անես: Մտաւ ներս, տիւաւ դէվը նստե քեռուուն չաղցի քեար արե ուր թղպիւ, աղջիկն էլ պոնէ վէր մէյ ձեռաց, մէյ կըխօտօտա, մէյ չախցի քեար կըթալի:

Ինչ դէվու աչքն ինկեաւ Պէժանկ, մէկ շաղցի քեար էթալ: Պէժանկ փախաւ, ուր իդու մէյ կողմ, չաղցի քեար կըրուաւ, էկաւ տիւ: Դէվ ասաց՝ «Ինսան է ըժխալիե դիսան պա խալի», (մարդը խողից է ստեղծուած, էլի դարձիր խող):

Թօզ քեաշաւ, Պէժանկ էլաւ տիւ. ասաց, է՛յ, դեճը մեռա. ես իկեր եմ դեխ քեո խոգիյն: Դէվը չախցի քեարմ էլ էխան ի-թալ, էլմէլ թօզ էլաւ վըէն ասաց. Խողածին, խող ես, խող դար-ձիր: Դիրմ էլ թռաւ տիւ, ասաց. էյ դեճը խող դառնամ, ես ի-կեր եմ դըխ քեո խոգիյն:

Ոլա դէվն էր, աղջիկն էթալ դեյդին, խասաւ դեխ ինե: Էր-կուար խառվան իրար, կոռեխով էկան, խասան չիւմ տիւ: Դիրմ ինչ դէվը նաֆաւ էխան, Պէժանկ թռաւ էկաւ ջիւմ տիւ: Ռօսդամ էսաւ, Պէժան, ինչ է կը փախես: Պէժանկ ասաց. Տօ ճըր կը փախեմ, էն խէրաքիւնի պէհնն է (շունչ) որ ձի կըթռուցե:

Ռօսդամ ասաց. Պէժանկ, թող գեա վըր քեռուն, տիւ կնա:

Խեղճ ղէվու աչք ընկեալ Ռօսդամ, Ռօսդամ էրկու մօտ էթալ ղէվու վիդ, քեաշեց տիւս: Պէժանկ մտաւ աղչիկ էխան տիւս: Դօրիւ տուին նախըշուն, ասին կնա ասա ես կնացի, ղէվուն սպանեցի, որ չըն աւտա, մո չսա էրկու ակնջներ, շանց տուր. ասա անուն Աստծուն արի, զարկի ղէվն սպանեցի, առեցի էկա, Թազալուրըն աղչիկ կտա քեյ: Աղչկան էլ ասաց. Տիւ Թէ սուտ ասիր՝ կըզյանք քեյ էլ կսպանենք:

Նախըրդ աղչիկն առաւ կնաց Թազալուրու մօտ. Թազալոր մարդ օղորկեց, մարդիւ որ ղէվն սպանած ին. ականջները նախըրդ կտրե, պիւրե:

Դօրու էկան, Թազալուրուն ասիցին: Թազալորն ասաց՝ տղա, ինչ աղչիկնի քեյ, արի կնա, երկեր կուզես, քեաղայք կուզես տամ քեյ:

Իպե աղչիկ պսակեց վէր էտա նախըրդին. քեառսուն օր, կիշեր ցերէկ խառանխա արաց:

Մենյք դեօր էրթանյք վըր Ռօսդամուն: Ռօսդամն ասաց. Պէժանկ, կնա Թազալուրու մօտ կազան շահար, ասա՝ մենյք էրկու դառվէշ ենք իկե ստեղ, մե տեղմ տառտկէյք, մենյք գեանք էրկու, իրեյք օր նստենյք, էրթանյք:

Պէժանկ էլաւ, կնաց կազան շահարի Թազալուրու մօտ, ասաց. Թազալոր ապրած կէնաս. մէկ տեղ տուէյք ես իմ ընկեյր գեանք նստենյք, մեր քիյսայից ուտենյք խմենյք, էրթանյք: Թազալորն ասաց. Իմ հօղէն գեօհան, էկէյք նստէյք, իմ քիյսայից կերէյք, խմէյք, կնացէյք:

Պէժանկ ասաց. Հօղէն մե տեղ չնէ, մե շանց Սղէրդու խան տարտկէյք, ես իմ ընկեյր նստենյք ինե. մեր քիյսուց կուտենյք, չիւմ էրթանյք:

Տառտկիցին, Պէժանկ էլաւ, կնաց Ռօստամին ասաց՝ իրե. որ Ռօստամ իրե, դարգլից չ'մտաւ ներս, դարգլի շէմք, շիփանէն քեակեց, առեց կնաց ներս: Թային (Թոշակ) արին, օրական քեառսուն դավա (ուլտ) ինոր խաց կրտէն. օրական քեառսուն դավի աղփ կըկըէն տիւս: Ինչ Պէժանկն էր, կէրթէր Թազալուրու դիւան հէվարէ հէվարին (երեկոյից երեկոյ) ինչ լսէր, ինչ տիւսէր, կըկէյր Ռօստամին կըպատմէր:

Թէ տարիմ, Թէ էրկու տարի մնացին էտա տեղ, դօրսվան օրմ, Պէժանկն կնաց դիւան, տեսաւ որ Սալմանէ Սնգիի մարդեր էկած են էտա Թազալուրուց վէրգի (հարկ) կուզին:

Մնաց չիւմ յիրիկուն, իրե ուր քեյուուն, Ռօստամին ասաց ու պատմեց: Ասաց էն մարդ որ մենյք տի էրթենյք ինոր խեա կաիւ, ինոր վէրկի ժողվողներ էկած են փարա կուզեն:

Ռօսդամ ասաց՝ Պէժանկ կայիմ կաց, ինոնց մարդերաց լեզուն քեաշի, դարկ ճակատ թօղ էրթան։ Դօր մնաց Ռօսդամուն։

Դօրիս առաւտուն ինչ ինոնյք տրհէն խղինէն (գանձարան) որ փարա տը չափէն։ Էլաւ կնաց խեղեցյր, էնդեախ ինչ ոսկին լցին չափ, ասաց՝ չէ, էդա չէլաւ։ Թողէք ես չափեմ։ Առեց չափ կործեց, փէտ իտու վըէն, խը՛ղը՛ ոսկին շուռ իտի դէյտին։

Տօ, ասին, էսա քեաքեռտառու ինչ կուզի։ Համան խասաւ, լեղուք քաշեց ի դար ճակատ. ասաց. Կնացէյք ձեր Սալմանէ Սընդուն պարեա արէյք։

Էլան կնացին։ Քեաղայք քեաղըյով ասին՝ հյ. էսա դառվիշներ մեր տուն աւերեցին, մե իսկեցին իրապ, էլան մտան ինոնց տներ. քեարեր լցին դռների յետե, պախկվան էլ չէլան տիւս Սալմանէ Մնդու հախուն։

Ինչ Սալմանէ Մնդին էր ուր տեղը նստած իրիշկում էր դէս դէն։ Խնոր միլէթն էլ դօլրինդ (հեռադիտակ) դրած աչքերին կըսին. օխ, օխ, Սալմանէ Մնդու մարդեր դեօ էկան ծծղկտալէն։ Քիչ էլ էկան. իրիշկաց ասաց՝ տօ ինչ ծծղալ. պէրներ պաց՝ լեղվըներ քաշած, դարկած ճակատ էկան։

Էկան խասան Սալմանէ Մնդու դուռ. Սալմանէ Մնդին ասաց՝ տօ՛ էդա ինչ իլե, ասին, դառվէշներու արածն իւ էլաւ կանչեց ուր դառվէշներ, ասաց՝ ինչ անհնյք, ասին՝ ինչ տը անհնյք մենյք, վըր մե չննյք առնի ինոր խետ կռիւ անի, Թող նախորդ էրթայ սրպի գեա։ Նախորդն էր տիրմ էլաւ կնաց Կազան շահար, խասաւ վըր փռւղին, կօռօճամ (փայտ) իզար, թօղ, դուման իտու վըր քեաղաքին, ասաց՝ էսա քեառսուն տարի նախորդդ եմ, մէկմ եմ կով չկիրե, էսօր եկեր եմ էսա քաղայք տը կտրեմ։

Դօրիս հեվարին, էկան թազավուրու դիւան, ասին. հէյվախ Սալմանէ Մնդու նախորդդ իկեր ի մեր քեաղայք տը կտրի։

Պէժանկ կնաց յիրիկուն Ռօսդամին ասաց՝ էսօր Սալմանէ Մնդինի նախորդդ իկեր ի սկնա կասի, տիւ ինչ կասես։ Ես ինչ որ կասեմ առաւտուն կասեմ։ Կլնիմ կէրթամ ինոր ջան ջայնամուն թաւիմ կանեմ գեամ։ Ասաց չէ, քեանի ես իդա եմ՝ չէ, ինչ գեախ որ ես մեռա, նոր տիւ ինչ կանես արա։

Էլաւ առաւտուն կնաց, չիւմ կէսօրին իզմը դարկաւ, կէսօրին ինոր վիզ կտրեց իթող իրե, Մարդեր էլան կնացին մօտ թազաւը, ասին՝ ոլա թազաւը, էնա պզտիկ դառվէշ նախորդդ ըսպանեց, ալա ջոջ դառվէշ մե ռօմ չկտրեց. մեր ըզտեր ինոր խաց կրելով, քեաք թաւելով մեռանյք։

Դորիս Պէժանկ իրե մօտ Ռօսդամ. Ռօսդամ ասաց՝ Պէժանկ, ինչ արիր. ասաց. ինչ արի, նախորդի վիզը կտրեցի թալի էկա. ասաց՝ էտա թողնենք:

Դորիս էն իրիկուն էլաւ կնաց դիւան. թագաւոր ասաց. Դանւէշ՝ տիւն ապրես. ալա ջոջ դանւէշ, մե ոժմ չկտրեց. մեր դավէյք մեռան ինոր թային կրելով, քեաք թալելով: Ասաց՝ Աստծու սիրուն ձէն մըածէք, որ չլսա, էլ նա ես կանամ ինոր ջուղապ տամ նա տիւք, սուա: Մէկ էլ օր խօսիւ էլմ իրե, կայնաւ վրը դարին ասաց՝ էյ էսա քեառսուն տարի ես Սալմանէ Մնդու խօսիւն եմ, գէյլմ եմ ոչխար չկիրե, իկեր եմ ձեր քեաղայք տը կտրեմ:

Իրիկուն էլմ էլ Պէժանկ իրե ասաց. քեյոի, էսօր էլ խօսիւ իկէ վրը մե կալու: Ասաց առաւտուն կէշնեմ կըհամ, ինոր ջան սատանին թասլիմ կանեմ կուգեամ: Պեժանկ ասաց՝ չէ, չիւմ ես չը մեռնիւմ, տիւ քեո տեղէն հիրար չըս առնի:

Առաւտուն Պէժանկ էլաւ կնաց դեհ հինե, չիւմ կէսօրին, անուն Աստծուն արաց, ինոր վիզը կտրեց իպե: Դորիս քեաղքի միլաթ դեիս դեիս (ամեն կողմից) կանչեցին ասին, պստիկ դառվէշ տիւ ապրես, ոլա տիւ բաշն ես, ալա էն ջօջ չէ: Մեր ըղտեր թային կրելով խատան:

Ասաց՝ Աստծու սիրուն էլնի, սուա կացէյք, որ լսաւ, ձե էլ ձի էլ կսպանի: Էն մէկէլ օր առաւտուն Սալմանէ Մնդու վազիր իրե, անուն Ֆիլու Ֆանդի էր. իրե կեանչեց քեաղքի վրէն ասաց՝ հէյ ես Ֆիլու Ֆանդի Մնդին եմ, իրեյք խարիր վաթսուն վեց ֆէլ ու ֆէնդ ունիւմ. իկեր եմ էսա քեաղայք տը կտրեմ, էրթամ:

Իրիկուն էսա քեաղայք քեաղքյով ժողվան էկան, ասին թագաւոր, էսօր Ֆիլու Ֆանդի Մնդին իկե, մեր ջանը ջայնըմին թասլիմ կանի:

Դօրուս թագաւոր կանչեց պստի դառվիշին, ասաց՝ դառվէշ, ինչ թատպիր տը անես: Առաւտուն մենյք կէրթանք, տիւ մառախ (մտածմունք) մը անէյք, Աստուած օղորմած ի, Կնաց իրիկուն ու Ռօստամին պատմեց: Ինչխ տը էլնի, էսօր Ֆիլու Ֆանդի Մնդինի իկի. ինչ անենյք: Ռօսդամ ասաց՝ առաւտուն կէրթամ ինոր ջանը ջայնամ թասլիմ կանեմ:

Ձէ, ասաց՝ քեանի ես սաղ եմ՝ տիւ չըս էրթայ: Առաւտուն Պէժանկ էլաւ, կնաց չիւր կէսօրին կուտան. կէսօրին Ֆանդոն Պէժանկին պոնեց տարաւ, էնիկ հար առեց կնաց, Կաղան շահարի միլաթ լացին, պոռացին փախան էկան, ասին՝ հայ, Աստուած քեո տուն քեակի, ջոջ դառվէշ, տիւ խէրիք չի պառկես,

մեր ձիանք մեռան քեյ թային կրելով: Իլե վեր. Պէժանկ պոնեցին տարան:

Մէկ տիւր ինչ որ տեղէն նուա՞ց՝ էլաւ վեր, տանիս մանիս, կոչ կշտանոց զմէն խրտ մէկ մէկու էլան, քեակէց էլաւ տիւս:

Տիրմ էլաւ կնաց տարգլխի տուռ. չախմախմ էգաւր, նախէ բալաքի պոչի մաղ խոռ կրակ. նախէ բալայք Զապլա երկիր վր մարին կատողոտաւ: Զալէ Զէռին ասաց՝ իմ լաճ նեղ տեղ ի, խակէյք վրէն ինոր գիւրդ, ինոր նետ, թողէք թօ էրթաւ:

Տիրմ կապեցին վրէն, գեամ զարկին պէրան, թողին կնաց: Դէլ ալա, Ռախէ բալայք իրեյք օրուա ճամբախ զատն էր: Ռօսդամ ինոր ոտաց դըմփդըմփոց լսաւ: Ոսասա գլխի պագեց, թըռաւ քեամակ. շատ քիչ Աստուած կիտի, կնաց Սալմանէ Մնդու քեադայք խասաւ:

Տիրմ էն ու Սալմանէ Մնդին էլան կռիւ. չիւմ իրիկուն կը զանէն կը դարկուէն, տիրմ իրիկուն կը քեանդուին: Ինչ Սալմանէ Մնդին էր՝ կէրթէր տուն, ինոր խետ դարմանէ (գեղ) սլէմանի կէր, կըտանէր կըցանէր մըջ, առաջկալութէն կըմտնէր մէջ ինոր բընքտեր (վէրք) կըքեալէր: Ինչ Ռօսդամն էր, անօթի ծարաւ կը մնէր առջև եղա ցրտուն պընոտ. ինոր բընքտեր (վէրքեր) թաշանայ տուէր էն կըթափէն տակ: Եղա տեղ վախտով մէկ աղչիկ էն պիրէ Ռօսդամի խօր քեաղքէյն, ամա (բայ) պառվըցեր էր: Դօրիս ինչ մթնաւ սլէմ գարէ խաց իլից իպե Ռօսդամին: Ամա, սլէմ խաց, ի՞նչ դեղ դարման էր ինոր ահուի տակ չէր պոնի: Ինչ խաց կէրաւ, ասաց՝ ախ Ռօսդամ, քեո խօր աչքեյր քեռնէր քեյ չորօխկէր էստեղ էսա զալլմի խետ կռիւ: Ռօսդամ ասաց՝ էյ պառաւ, էրկու գետրէ խաց պերիւր ձի հէրես կտաս: Զէ, ասաց, ալա իմ դըժնի կըգեայ:

Մնաց Ռօսդամ չիւմ առաւտուն, մէկէլ Սալմանէ Մնդիկ էկաւ կռիւ. էլ մէլ իրիկուն Սալմանէ Մնդին էթօղ կնաց ինոր տուն: Դարմանէ սլէմանին տարաւ էթալ մէջ առաջկալութեն. մտաւ մէջ, խօրօտ ինոր բընքտեր (վէրքեր) ժբաւ, էկաւ մտաւ տեղլի (անկողին) մէջ ուրհաթ քյնաւ:

Ոնդճ Ռօսդամ մնաց տիւս, մէյդնի գլխի ցրտու առջև: Երբ մթնաւ տիրմ էլ պառաւ սլէմ գետրէ խաց առեց էկաւ էնտեղ: Ռօսդամ կէրաւ խլաւ տիրմ էլ պառաւաւ աչք ընգեաւ Ռօսդամի բընքտեր. ասաց՝ ախ, Ռօսդամ, քեո խօր աչքեր քեռնէր քէյ չօրօխկէր կռիւ:

Ասաց՝ պառաւ, կտորմ գետրէ խաց պերիւր, կէրայ, վըր ձի մունձթ կուգեսա: Զէ, ասաց՝ Ռստամ, իմ դժար կըգեայ:

Ասաց. Վըր քե ի՞նչ թատպիր տ'անեմ. էնիկ իրիկուն կէր-

Թայ դարմանէ սլէմանին կըթալի առաջկալութեն, գիշէր նոր կերթա կըմտնի ինե: Կանաս գիշեր էրթաս մտնես ինոր պախչէն, մտնես ինե: Խա՛ ասաց Ռօսդամ. տիւ ձիկ ճամբախմ շանց տուր: Պառաւը ասաց՝ էյ դուռ չկայ, պատնից կանցնիս ներս: Է՛յ, ասաց՝ Թէ որ էնիկ էկաւ, ձե չլուտ մըջ աւաղին տէսաւ. ձե չ'սպանէ:—Չէ, ասաց՝ էդա բէբախտութեն կլնի ինոր խամար: Ռօսդամն էր, Ռախչէ բալայք խէծաւ կնաց, Իրիկուն մուքն էր, կնաց բաղնի կուշտ (մօտ). տիրմ զանգիւն իզար Ռախչէ բալայքիյն, ընցաւ, կնաց բաղնի էնգեխաց կողէն:

Ռախչէ բալայք շիտկեց մէջ բաղչին. ինք մտաւ մըջ աւաղին, ինոր բընքտեր (վէրքեր) սկուն շապովան (առողջացան) սկուն ինչ գեօ նոր ինոր խօր երկրից իրե, սկի կոխ չ'արեւ Ռօստամ դէլ ալա մըջ աւաղին էր. Սալմանէ Մնդին մէտակ շապիկ ֆանար պոններ էր ձեռ, իրե որ մտնէր մըջ աւաղին, իրիշկաց որ Ռօսդամ կեօմշու պէս մըջ աւաղին լող կանի. ասաց. Է՛յ վախ. դառցաւ էկաւ ուր տուն ասաց՝ կնիկ, իմ քեաղայք խային մարդ կայ, իմ առաջկալութեն ինոր շանց ի տուած, էսօր գօմշի ոտ իկե վրէն. վաղ իմ ջան ջայնըմին թալիմ կանի:

Հէտիկ Ռօսդամն էր ընցաւ բաղանից, զանգիւմ էթալ, կընաց մէյդնի գլօխ կայնաւ:

—Ռօստամ քեռ դարդ, մառախ (մտածմունք) լինչ էր. անի կասէր՝ ես մէյ խատ Պէժանկ սաղ սալամ տեանամ, նոր մեռնեմ:

Սալմանէ Մնդին էլ ինչ արաց. ինչ Պէժանկ պոնեցին, տըւէր էր ուր աղչկան, ասեր էր տար սպանի, էն չըր սպանի: Կը շախէր կը Թօնէր վէր ուր:

Դօրու Սալմանէ Մնդին ասաց՝ էն լէշ ձր տեղն ես պախե, բեր պատից կախի, պալքիմ ինոր ոժը պակսի: Դօրսւան պառկաւ քնաւ չիւմ առաւտուն էլան մէյդան. Սալմանէ Մնդին ասաց՝ Ռօսդամ՝ իրիշկայ իմ քեօշկ ու սարէն (պալատ) իմ պաղ-պախչէն, խօրօտ թամաշա արա, որ քեյ տը սպանեմ: Ինոր մեղք ինչ ի, որ լինչ ի Ռօսդամի աչք ինի Պէժանի լէշ՝ կուգումը (ծնկներ) կոտորի:

Ռօսդամ իրիշկաց ինոր դար բար, թամաշա արաց, տեսաւ Պէժանկ նստե ինոր աղչկայ վիզը գլրկե, համա կը պաքիյ: Քեառսուն գօմշու ողջանց էլ իրէ վրէն. ասաց՝ Սալմանէ Մնդին, մէ խատ էլ տիւ իրիշկայ, քեռ դարբար թամաշա արա, չըլնի ասես, Ռօսդամ ձի սպանեց, չէթօղ իմ դար-բար խօրօտ թամաշա էնի նոր մեռնի:

Ինչ իրիշկաց, տէսաւ որ ինոր աղչիկը ձեռ թալի Պէժանկի վիզը, համա կը պաքիյ. ասաց՝ հէյ վախ, չիւմ իմ անախանն էլ

խղի խային ի (նենդ), էլ իմ մնալը թնշ ի վեր աշխարհն:

Քեանառուն գեոմշու ոժը մօտէն պակսաւ. Ռօսդամ ասաց՝ Սալմանէ Մնդի, դէ զմը քեռ իրեյք դըրպ: Իրեյք տիր Սալմանէ Մնդին ի դար Ռօստամուն, Ռախշէ պալայք ըսկուն խաղաց խըտ ամպերաց, որ մէկ դըպ չանեց էնոր:

Դօրուս ասաց՝ դէ Սալմանէ Մնդի դօր (հերթ) իրե ձի: Մէյ տիր Ռօսդամ կնաց, իրի Ռօստամ թուրմ էթալ վիզը կտրեց, ինոր գլօխ էլաւ խըտ էրկնուց: Մէ տիր պառաւ որ անթըոցմ առեր էր, կայնէր էր մէյդնի գլօխ, մէկ անթըոց էզմը վըր Ռախշէ պալաքիյ պոչին. մէյ տիր էրկու օրուայ ճամբախ փախաւ. տիրմ էլ Ռօսդամ էնդուց դառցաւ իրե, ասաց՝ հա պառաւ դտի էրկու գեարէ իաց, առեր էր իմ պէնին տպէր տակ. դէ ասաց՝ Ռօսդամ, ձէն մխանի, արի իրիշկայ ինոր գլխու տեղ, տե քեանի մի փոքր գէյտին, ինոր գլօխ չէ հերէր (չէր գնար): որ քէյ տիպնէր՝ կսպաննէր:

Կնաց փորեց վաթսուն գեազ գեյտին, ժօրօվ (հաղիւ) ի խան տիւս, առեց կնաց Սալմանէ Մնդու քեօշկ, մնաց մօտ Պէժմանկ: Առեց Պէժմանկ Սալմանէ Մնդու աղջիկը իրե: Էդա Սալմանէ Մնդու քեադքիյ միլլաթ ժողվեց, առեց կնաց Կազան շահար ինչ ինոնք խաց կուտէն:

Ասաց՝ դէխովման (այսուհետեւ) տիւք բիթուն, էսա Կազան շահարի քեադքիյ թագաւորի հպատակն էք, էլ ձե հուրիշ թագաւոր չկայ: Իպե ինոնք բիթուն արաց ինոր հպատակ. կանչեց թագաւոր իպե, ասաց՝ թագաւոր, մենյք թնշ ենք կիրե, թնշ ենք խմե, հէսապ արէյք, մենյք տանյք, էրթանյք:

Թագաւոր ասաց՝ մենյք ձեզնից շատ շնորհակալ ենք, մենյք պան չենք ուղի ձեզնից, աղէկութեն ինչ տիւք մե արիյք, դէլ (տակաւին) մենյք պմն առնենյք քեյնէ (քեզանից): Իպե ուր պստիկ աղջիկն էլ իտու Ռօսդամին:

Ռօսդամը ինոր աղջիկ, Պէժմանկ ուր կնիկ, էլան հաւու եալլա՝ քշեցին, կնացին էրկու ամսվա ճամպախ, խասան ինոնց քեադայք:

Դօրսվան կանչեցին ինոնց ինչ կանդար Ֆէրըզ փայլեվան կէր, կանչեցին նադարէյք, կօդարչէք զմէն առին պիրին: Էդա գլօխ ինչ կտրեր էր, իտի մըջ դիմին (ատեան) ասաց՝ պապօ (հայրիկ) էսա գլխաճէ էր, ինչ տիւ ըսկում կը վախենէր. դէ առա քէյ էն գլօխ: Ո՛հրը իրաշկաց որ Ռօսդամ շնտ առաւ տը պլաւէր (ցրուէր), ասաց՝ կնացէյք հօդի (սենեակի) դուռը պացէյք, գլօխմ կայ պիրէյք ձի: Կնացին էն գլօխ պիրին. էն գլօխ ինչ

Ռօսդամ պիւրիւր էր, դրին մըջ ինոր աչիչ, դէլ հալա հլին (լեցուն) չարաց:

Ասաց՝ Պապօ, խէր ա: Ասաց՝ ես սկնայ մարդերն եմ սպանել: Նոր Ռօսդամու հըրս (կիրք) կոտորաւ:

Ասաց. Պապօ, էսա վեր գլոխն ի:

Ասաց՝ պապօ խէր. էսա Կարամանի-Կաթէլի գլօխն ի: Նոր Զալէ Զեռին էլա ուր էլ աշիրաթ (ցեղ) հըմէն կանչեց, նոր իպե Ռօսդամ պսակեց:

Պէժանկն էլ պսակեց, քեառսուն օր, քեառսուն գիշեր խառ-մնիս արաց:

Ինոնք խասան ինոնց սրտի մուրաղին, տիւք էլ խասնէք ձեր սրտի մուրաղին:

Էրկնուց իրեյք խատ խնձոր իջաւ, մէկը ասօղին, մէկը լսօղին, մէկը ականջ արօղին:

